

İçişleri ve Adalet Bakanları mesajlarını etik süzgeçinden geçirmeli

Yazar: Mehmet Gün / 26 Haziran 2024, Çarşamba / Oda: Siyaset

İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya ve Adalet Bakanı Yılmaz Tunç yayımladıkları mesajlarla bağımsız yargıya gölge düşürmekle kalmıyor, Kamu Etik Kurulu'nun Sosyal Medya Etik İlkelerini de pek dikkate almadıklarını gösteriyorlar.

İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya suç örgütlerinden el konulan lüks araçları emniyetin polis aracı olarak kullanacağına dair; Adalet Bakanı Yılmaz Tunç Diamond Tema hakkında yakalama emri çıkarıldığına dair mesajları ile adaleti bağımsız yargının değil emniyetin ve bakanlıkların gerçekleştirdiği, hakimlerin ve savcılarının formaliteleri yerine getirdiği mesajı vermenin ötesinde Kamu Etik Kurulu'nun Sosyal Medya İlkeleri'ni de pek dikkate almadıklarını gösteriyorlar.

Adalet ve İçişleri Bakanları için sosyal medya etik ilkeleri ne diyor?

20 Eylül 2021 tarihli 2021/81 Kamu Görevlileri Sosyal Medya Etik İlkeleri'nin an başta gelen "Tarafsızlık" ilkesi gereğince:

"Kamu görevlisi; (1) [...] kamuya açık yorumlar yaparken veya [...] kamuoyu tartışmalarına katılırken yürüttüğü göreve ilişkin tarafsızlığını tehlikeye atan davranışlardan kaçınmalıdır. (2) Bireyler arasında dil, ırk, etnik köken, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep, servet, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik, yaş, kılık ve kıyafet ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapmamalıdır. (3) Siyasi tarafsızlığını korumaya özen göstermeli, kamu hizmetinin tarafsızlığına şüphe düşürecek şekilde, herhangi bir siyasi parti veya girişimin lehine veya aleyhine kampanya yürütmemeli, yorum, paylaşım ya da faaliyette bulunmamalıdır."

Mehmet Şimşek'in @memetsimsek isimli, bakanlığının da @HMBakanligi isimli bir X hesabı var. İçişleri Bakanlığının @TC_İcisleri isimli, bakan Yerlikaya'nın da @AliYerlikaya isimli bir X hesabı var. Yerlikaya bu iki hesaptan da bakanlığına ilişkin hususlarda iletişim yapıyor. Adalet Bakanlığının @adalet_bakanlik isimli, bakan Yılmaz Tunç'un da @yilmaztunc isimli bir X hesabı var ve Yerlikaya gibi her iki hesaptan da bakanlığı ile ilgili iletişimler yapıyor.

İçişleri ve Adalet Bakanlarının incelenen iletişimi Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in iletişimi ile karşılaştırılarak değerlendirildiğinde Şimşek'in bakanlığının gerektirdiği dikkati gösterdiği görülüyor. İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'nın da emniyet teşkilatının geceli gündüzlü çalıştığını göstererek halkın güvenlik hissini yükseltmek amacıyla yönelik iletişim yaptığı ancak, yargı ve adaleti ilgilendiren konularda isabetli olmadığı söylenebilir. Yılmaz Tunç'un iletişiminde İçişleri bakanı Ali Yerlikaya'ya benzemeye çalıştığı fakat Adalet Bakanlığının ve yargı bağımsızlığının hassasiyetlerine uysuz olduğu değerlendirilebilir.

Hem İçişleri Bakanı'nın hem Adalet Bakanı'nın yaptığı açıklamalar görevlerinin gerekleri ile bağdaştırılmaz. Bu açıklamaların bakanların görevlerinin gereklerinin sınırlarını aştığı teslim edilmelidir.

Aşağıda sebeplerini açıklıyorum:

Mafya araçları nasıl polis aracı oldu?

Paylaşımlarına göre önceki bakan Süleyman Soylu'dan daha başarılı olduğunu değerlendirmek gereken İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, X'teki mesajı ve videomla suç örgütlerinden el konulan lüks araçların polis arabası yapıldığını paylaştı.

Yerlikaya mesajında bir mahkeme kararı ile aralarında Ferrari, Mercedes ve benzer lüks markaların da olduğu araçların Emniyet'e verildiğini ve kamu görevi için kullanılacağını ifade ediyor. Polis aracı renginde kaplanan araçların turistik semtlerde sergilendiği [haberlerini okuduk](#).

Şüphelilerin henüz mahkûm edilmediği bu erken aşamada söz konusu araçların mülkiyetinin veya kullanma hakkının Emniyet'e verilmesi mümkün değil. En iyi ihtimalle adli emanette saklanmaları zor olduğundan Suç Eşyası Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesine dayanarak Emniyet'e [muhafaza edilmesi için] teslim edilmesine karar verilmiş olabilir.

Hal böyle iken muhafaza etmesi gereken araçları Emniyetin polis aracı rengine kaplatılarak kullanması ilgili kanuna ve yönetmelik hükümlerine uygun olamaz. Bu durumu İçişleri Bakanı ve bakanlığın hukukçuları bu kurallar çerçevesinde açıklayamazlar.

Dava sürerken eşya çürüyebilir ama polisin olamaz

Basit davaları bile içinden çıkılmaz hale getirerek yıllarca sürdüren yargı sisteminde suç örgütlerinin karmaşık davaları yıllar sürebilir; el konularak emanete alınan eşyalar depolarda çürüyebilir. Fakat davalar ne kadar uzun sürerse sürsün, yargılama bitmeden, şüpheliler mahkûm edilip el konulan eşyaları müsadere kararı verilmeden, usulünce ihaleye çıkarılıp satın alınmadan araçlar, Emniyetin malı olamaz; polis aracı olarak da kullanılamazlar.

İçişleri Bakanı mahkeme tarafından yargılama yapılarak verilmesi gereken karar peşinen verilmiş, sanıklar yargısız mahkûm edilmiş, ya da yargı makamlarının zamanında veya hiç sağlayamadığı adaleti İçişleri Bakanlığı hemen sağlamış ve adeta ülke polis devletine dönüşmüş gibi bir izlenim vermekten kaçınılmazdır.

Türk Ceza Kanunu 54 ve 55

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 54(1) maddesi gereğince kasıtlı [işlenmiş] bir suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine (zorlamına) hükümlenir. [Planlanan bir] suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir. TCK 55(1) gereğince suçun işlenmesi ile elde edilen, suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile dönüştürülen ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir.

TCK 54 ve 55 maddeleri gereğince el konulan araçların müsadere edilmesi için ya kasıtlı olarak işlenmiş veya işlenmesi planlanan bir suç mevcut olduğunun kesin bir yargı kararı ile sabit olması ilk şarttır. Yani suç işlendiği şüphesi ile el konulan araçları müsadere etmek için bir mahkemenin usulüne göre yargılama yapmış, iddia ve savunmayı irdeleyerek suçun işlenmiş olduğu kanaatine vararak mahkûmiyet kararı vermesi gerekiyor.

Müsadere için el koyma

Mahkûmiyet halinde müsadere edilmesi gereken eşyaya yetkili mahkemenin, acil hallerde cumhuriyet savcısının, kararı ile el konulabilir. El konulan eşya, Suç Eşyası [muhafaza] Yönetmeliğine uygun olarak Adli Emanet Bürosu'na teslim edilir.

Suç eşyası ve suçla ilgili kazanca el konulması, muhafazası, gönderilmesi, elden çıkarılması, müsaderesi, imhası usul ve esaslarını Adalet Bakanlığı'nın 23 Mart 2016 tarihli Resmî Gazetede yayınladığı Suç Eşyası Yönetmeliği düzenler.

Yönetmeliğin 9'ncü maddesine göre soruşturma ve kovuşturma sonuna kadar saklanması sırasında bozulacak veya değerlerini açık bir şekilde kaybedecek olan yahut [...] emanet dairesinde saklanması zor olan veya mümkün olmayan eşya hakkında [...] mahkeme kovuşturma sonucu beklenmeden uygun görülen bir mercie teslim edilmelerine karar verebilir. Ancak böyle bir karar verildiğinde eşya adli emanet dışında başka bir mercie teslim edilir veya satılır.

Muhafazaya verilen mal kullanılmaz

Görülebileceği üzere, eğer mahkeme bir karar vermiş ise adli emanette muhafaza edilemediğinden ve muhafaza edilmeleri için araçların emniyete teslimine karar vermiş olabilir... Yani araçlar, polis aracı olarak kullanılsın diye değil muhafaza edilmeleri için Emniyete verilsin denmiş olabilir.

Kaldı ki, bu kararı veren hâkim keyfine göre değil, adı geçen yönetmeliğe göre ve en fazla daha kolay ve iyi muhafaza edilmesi için verebilir. Yargılama bitmiş, sanıkların mahkûmiyetine ve müsadereye karar verilmiş olsa bile hâkim araçların mülkiyetini ya da kullanma hakkını Emniyete veremez.

Bu hususta yetkili olan başka bir kurum müsadere usulünü işletmesi ve araçları ihale ile satması zorunludur.

Yıllar önce uluslararası kurye taşımacılığı yapan bir müvekkilimin kurye minibüsüne el konulmuş; adli emanet bürosunda saklanması mümkün olmadığı için Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmiş, yıllar süren dava sırasında ise emniyet otoparkında muhafaza edilmiş, hatta bakımsızlıktan epey eskimişti.

Dolayısıyla yetkili mahkeme, Sayın Yerlikaya'nın **X'teki mesajında** "Mahkeme kararınca da bu araçlar emniyetimize verildi" cümlesinde kastettiği gibi araçlar kullanılması için araçları Emniyete verilmiş olamaz. Mahkeme hata yaparak araçların mülkiyetinin devredilmesine karar vermiş olsa bile Emniyetin "böyle bir karar verme yetkisi yoktur, araçların mülkiyeti hukuken sakat bir şekilde emniyete verilemez" diyerek itiraz etmesi ve hakim hatasını düzeltmesi gerekir.

Tehlikenin büyüğü

Ancak, bu yazıyı kaleme almaktaki esas muradım hukuk çerçevesinde düzeltilmesi dileğiyle daha ciddi bir duruma bakanlığın ve kamuoyunun dikkatini çekmektir. En başta bilinmeli ve hassasiyetle riayet edilmelidir ki masumiyet ilkesi gereğince eli kanlı olarak yakalanmış olsa bile bir kimsenin kesin olarak suçlu ilan edilmesi için kesinleşmiş bir mahkeme kararı gerekir.

Kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verinceye kadar, yani soruşturma veya dava devam ettiği sürece suç da suçlu da yoktur ve şüpheliden el konulan eşya müsadere edilemez. Yargılama boyunca sanığın mahkûm edilme, el konulan eşyanın da müsadere edilmesi ihtimali vardır.

Yargılama süresi boyunca hem masum olma ihtimali olan sanığın hem de kamunun menfaatinin korunması için el konulan eşyanın muhafaza edilmesi zorunludur. Mahkûmiyet ile birlikte müsadere kararı da verilirse, ancak, eşya, ihale ile satılarak müsadere edilir. İsteyen herkes ihaleye girerek eşyayı satın alabilir. Eğer Emniyet araçları polis aracı olarak kullanmak istiyorsa o zaman ihaleden satın alması gerekir.

Sayın Yerlikaya'nın "şüphelileri" demek yerine "suçluları" yakaladık; müsadere şüphesi ile el konulan araçlar hakkında "muhafaza etmek" yerine "kullanmamız için" mahkeme Emniyet'e verdi mesajları veren X mesajı işte bu temel masumiyet ilkesini ihlal eder.

Sayın Yerlikaya'nın mesajı şüphelilerin de haklarını koruması gereken Emniyet'in muhafaza görevini ihlal ederek, suçlu gördüklerinin mallarına yargısız, yasaya ve yönetmeliğe uysuz olarak el koyup tasarruf edebileceği, kendisine teslim edilen suç eşyalarını amacına aykırı olarak kullanabileceği gibi olumsuz bir duruma düşürmektedir.

Yine bilinmelidir ki; kanunların nasıl uygulanacağına, hangi olayda ne karar verileceğine sadece yetkili mahkemeler yetkilidir. İç İşleri Bakanlığı asayiş ve güvenliği sağlamanın yanında mahkemeler tarafından verilen kararları gerektiğinde güç kullanarak yerine getirmekle görevlidir. Emniyetin amiri olan İç İşleri bakanının hem yargının vermesi gereken kararları kendi başına ve yargılama olmaksızın veriyor hem de kendi kendine icra ediyor bir görüntü sergilemesi – hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacak bir durumdur.

Adalet Bakanı Tunç bu X mesajını niye attı?

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, Kurban Bayramının 1'inci günü olan 18 Haziran 2024'te Pazar günü saat 15:31'de **X'te yayınladığı mesajda** şöyle yazdı:

"[...] sosyal medya hesabında paylaşılan video içeriğinde Peygamberimizle ilgili kullanılan hakaret içerikli, çirkin ve provokatif ifadeler nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 'Halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme' suçundan, paylaşımın yapılmasının ardından derhal 16.06.2024 tarihinde resen soruşturma başlatılmış olup, şüpheli Diamant Tema'nın yurtdışında olması nedeniyle hakkında yakalama kararı çıkarılmıştır. İslam dini ve sevgili Peygamberimizle ilgili kullanılan tahrik edici, çirkin ve provokatif ifadeler asla kabul edilemez. Soruşturma titizlikle sürdürülmektedir."

Bakanın değindiği videonun İslam tarihi boyunca uzun bir süre boyunca bir nihayete ermeden tartışılmakta olan, Buhari'den Yaşar Nuri Öztürk'e kadar bir çok alimin fikir beyan ettiği Hz. Muhammed Mustafa'nın Hz. Ayşe ile 9 yaşında mı yoksa 17 – 18 yaşında mı zifafa girdiği konusundaki tartışmaya ilişkin olduğu anlaşılıyor. Bu tartışmanın Müslüman olmayanlar tarafından İslam dinini ve Hz. Muhammed'i kötülemek için tartışanlar kadar buna bir cevap vermek için en doğrusunu bulmaya çalışan İslam alimleri arasında da sürdüğü bir gerçek. Merhum Yaşar Nuri Öztürk, delilini de göstererek Hz. Ayşe'nin 17 veya 18 yaşında zifafa girmiş olması gerektiğini, 9 yaşında olduğunu iddia edenlerin çocuklarla erken yaşta dini evlilik kurmak isteyenler olduğunu söylemekte.

Adalet Bakanı Tunç, videodaki ifadeler hakkında “İslam dini ve sevgili Peygamberimizle ilgili kullanılan tahrik edici, çirkin ve provokatif ifadeler asla kabul edilemez” diyerek şahsi duruşunu, tutumunu ve kanaatini güçlü bir şekilde ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bunun üzerine bakana çeşitli açılardan oldukça kapsamlı eleştiriler yöneltildi. Hakkında soruşturma açılan Diamond Tema da “benim de adalet bakanımsınız” diyerek veciz bir şekilde eleştirdi.

Bakan savcılarını ve hakimlerin emri mi?

2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu’nun 4(1)’inci maddesine göre “Hakimler mahkemelerin bağımsızlığı ve [coğrafi teminatı olmayan] hakimlik teminatı esaslarına göre görev yaparlar. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.”

Kanunun 5(3)’üncü maddesine göre ise “Adalet Bakanı[nın], yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin görevler [hakkında] hâkim ve savcılar üzerinde gözetim hakkı [bile yoktur].”

Bu hususlarda gözetim hakkı sırasıyla ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilmiştir. .

Bu durumda ilk soru şu olmalıdır: Cumhuriyet başsavcılığına ait olan yargı yetkisi ile ilgili olarak Adalet Bakanı hangi sebeple Diamond Tema hakkında yakalama kararı çıkarıldığını X hesabından duyurmaktadır?

İkinci soru da şudur: Sayın Bakan bu duyurusu üzerine kendisini destekleyenlerin de karşı çıkanların da kahir çoğunluğunun “Adalet bakanı savcıya soruşturma açma ve yakalama kararı çıkarılması talimatı vermiştir” şeklinde düşünmesi haksız mı olur?

Eğer, bu soruların cevabı gerçek değil, yetkili bir savcı kendiliğinden böyle bir soruşturma açmış, Diamond Tema’nın Türkiye’de olmadığını tespit etmiş ve uluslararası yakalama kararı çıkarmış ise bunu “hem yargı bağımsız değildir, bana bağımlıdır” dercesine niçin Adalet Bakanı açıklamaktadır?

Diamond Tema’nın hakkını kim savunacak?

Kamu Etik Kurulu’nun yayınlamış olduğu 20 Eylül 2021 tarihli Kamu Görevlileri Sosyal Medya Etik ilkelerinin “tarafsızlık” ve “insan haklarına saygı” maddelerine göre, adı geçen Diamond Tema’nın veciz olarak ifade ettiği üzere Adalet Bakanı, aleyhinde mesaj yayınladığı Diamond Tema’nın da hakkını korumakla yükümlü, görevini yerine getirirken tarafsız olarak hareket etmek, dini ve siyasi kimliğinden soyunmak zorundadır.

Adalet Bakanı Tunç’un mesajlarında siyasi tarafsızlığını korumaya özen göstermesi, kamu hizmetinin tarafsızlığına şüphe düşürecek [...] faaliyette bulunmaması gerekir. Eğer gerçekten Sayın Bakan İslam Dini ile ilgili, çok eski bir tartışma konusu olan, Buhari’den Yaşar Nuri Öztürk’e kadar bir çok alimin fikir beyan ettiği tartışmada taraf olmak ve konuyu tartışanların ağızını kapatmak istiyorsa bakan kimliğinden soyunması tarafsızlık ilkesinin getirdiği bir zorunluluktur.

İslam alimleri arasında bile tarih boyunca tartışılan bir husustaki ifadelerin suç işlenmiş gibi gösteren mesajı Adalet Bakanının yargıda ve yürütmeye üstlendiği makamların hassasiyetlerine uygun değildir.

Hâkim, Adalet Bakanına rağmen bağımsız davranamaz

Herhangi bir suç şüphesini soruşturmak ve gerekirse yakalama kararı vermek Adalet Bakanının görevinin ve yetkisinin dışındadır. Ortada bir suç şüphesi olup olmadığına, soruşturma açılıp açılmayacağına, soruşturmanın nasıl yürütüleceğine karar vermeye yetkili ve görevli olan merci cumhuriyet savcılıklarıdır. Ancak yargının adeta yürütmenin ve Adalet Bakanlığının bir uzantısı haline geldiği günümüzde bu kuralın amacına uygun olarak işlemesi mümkün değildir. Maalesef yargıda en etkili olabilecek kişiler Adalet Bakanı ve onu atayan cumhurbaşkanıdır.

Adalet Bakanı Hakimler ve Savcılar Kurulu’nun (HSK) doğal başkanı; HSK bakan katılmadan bir karar alamaz. Hakimlerin coğrafi teminatı 1970’lerden beri yoktur. Bakan, HSK’dan karar çıkarttırarak dilediği hâkimi dilediği yere tayin ettirebilir. İşte bu basit sebepten dolayı ilk derece ve istinaf mahkemesi hakimlerinin bakanın sözlerine karşı çıkma veya direnme gücü ve imkânı yoktur. Adalet Bakanına direnecek bir hâkimin deli olması gerekir.

Adalet Bakanının mesajı, hiç kimseden emir, talimat veya telkin almadan bağımsız görev yapması gereken savcılarını ve hakimlerini etkileyeceği, gerçek manada hâkim teminatına sahip olmayan hakimlerin ve savcılarının Adalet Bakanının ağzından çıkan her sözü, adeta bir emir olarak telakki edecekleri açıktır. Öte yandan sayın bakanın X’teki mesajından ve eleştirilere verdiği cevaplarından Diamond Tema’nın cezalandırılmasını istediği açıkça bellidir. Bu durum yargı bağımsızlığına ve tarafsızlığına gölge düşürecek niteliktedir.

Eğer gerçekten adalete inanıyor ve gerçek adaleti sağlamak için bakanlık yapmak istiyorsa hakimlerin ve savcılarının yetkisine giren hususlarda Adalet Bakanının herhangi bir söz söylemekten dikkatlice kaçınması gerekir. Zira bakanın sözleri savcılar ve hakimler üzerinde emir gibi etkili olacaktır.

Adalet Bakanı yargının amiri değildir

Adalet Bakanı bağımsız yargı mercilerinin ve savcılarının sözcüsü değildir.

Adalet Bakanlığı yargı ilişkisi İçişleri Bakanlığı ile hizmet birimleri arasındaki ilişkiden tamamen farklıdır. Adalet bakanı İçişleri Bakanı gibi değildir.

İçişleri teşkilatı tepeden tırnağa bakana bağlıdır ve bakan Yerlikaya her birimin hem sözcüsü hem de amiridir. Dolayısıyla İçişleri Bakanlığının faaliyetlerini Bakan Yerlikaya duyurabilir.

Savcılıklar ve mahkemeler ise Adalet Bakanlığının bir dairesi veya elemanı değildir. Adalet Bakanı hakimlerin ve savcılarının amiri de değildir.

Dolayısı ile Adalet Bakanı; İçişleri Bakanı gibi hareket edemez, bağımsız savcılıkların faaliyetlerini bakanlığının faaliyeti imiş gibi duyuramaz.

Bu nedenlerle sayın bakanın İçişleri Bakanı'ndan daha hassas olması, yargıyı ilgilendiren konularda açıklama yapmaktan imtina etmesi uygun olur.

Bakan samimiye yargı bağımsız değildir

Aslında Adalet Bakanının mesajı, Türkiye'de yargının -savcılarının ve hakimlerin- gerçekte bağımsız olmadığı ve bakanlığa bağımlı olduğunun bir tezahürüdür. Adalet Bakanının "yargı bağımsızdır" dediklerine kendisinin bile inanmadığının diğer yandan da adalet hizmetlerini vermeye Adalet Bakanlığının kalkıştığına ispatı ve ikrarı gibidir.

Çünkü Adalet Bakanı, cumhuriyet savcılarında ve hakimlere etki edebilecek, oldukça güçlü ve çekinilecek bir konumdadır.

Bir hâkim veya savcı; zihninde "vereceğim karar birilerini memnun etmezse başıma bir şey gelir mi" sorusunun belirdiği anda bağımsızlığını ve tarafsızlığını kaybeder.

En son olarak da şunu söylemek gerekir ki hiçbir şey olmasa bile halkın işlerini yönetenlerin görevinin gereklerine uygun olarak sorumlu, yaptıklarının kendileri ve üyesi buldukları hükümet ve daha da önemlisi ülke için olası sonuçlarını gözeterek en az zarar verecek en yüksek faydayı sağlayacak şekilde hareket etmeleri uygun olur.

